

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII KADENCJA**

Warszawa, dnia 16 września 2014 r.

Druk nr 717

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Na podstawie art. 84 ust. 1 Regulaminu Senatu my, niżej podpisani senatorowie, wnosimy projekt uchwały

upamiętniającej 70. rocznicę śmierci Henryka Sławika oraz 40. rocznicę śmierci Józsefa Antalla seniora.

Informujemy, że projekt uchwały został uzgodniony ze wszystkimi klubami i kołami senackimi.

Do reprezentowania nas w dalszych pracach nad tym projektem uchwały upoważniamy senatora Andrzeja Misiółka.

(-) Stanisław Karczewski
(-) Andrzej Misiółek
(-) Maria Pańczyk-Pozdziej

(-) Sławomir Preiss
(-) Janusz Sepioł

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia

upamiętniająca 70. rocznicę śmierci Henryka Sławika
oraz 40. rocznicę śmierci Józsefa Antalla seniora

Senat Rzeczypospolitej Polskiej oddaje hołd dwóm bohaterom II wojny światowej, Henrykowi Sławikowi oraz Józsefowi Antallowi, z okazji obchodzonych w bieżącym roku rocznic ich śmierci, a także w związku z przypadającym w tym roku 75-leciem otwarcia, po 17 września 1939 r., węgierskiej granicy przed ponad 120 tysiącami polskich uchodźców wojennych.

Oddajemy cześć wybitnym przedstawicielom narodów polskiego i węgierskiego, którzy w latach 1939–1944 wspólnie zabiegali o pomoc dla polskich obywateli, chroniących się na Węgrzech przed podwójną agresją na ich kraj. Byli wśród nich liczni uchodźcy pochodzenia żydowskiego. Podczas pobytu na Węgrzech uchodźcy zostali otoczeni opieką, a kilka tysięcy spośród nich miało możliwość kontynuowania nauki. Wystawiane wielu uchodźcom fałszywe dokumenty ratowały ich od zagłady. Henryk Sławik oraz József Antall ocalili życie ponad pięciu tysiącom Żydów, a dzięki ich współpracy z polskimi strukturami wojskowymi kilkadziesiąt tysięcy oficerów i żołnierzy przedostało się do Aliantów.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej chyli czoła przed niezłomnością, odwagą i poświęceniem obu tych bohaterów, którzy nawet w obliczu zagrożenia własnego życia nie skorzystali z możliwości ucieczki po zajęciu Węgier przez Niemcy. Konsekwencją tego było aresztowanie ich obu przez gestapo. Podczas śledztwa Henryk Sławik świadomie całą odpowiedzialność wziął na siebie. Zapłacił za to najwyższą cenę: 23 sierpnia 1944 r. został zamordowany przez hitlerowców w obozie koncentracyjnym Mauthausen-Gusen.

Henryk Sławik i József Antall są symbolem bezinteresownej i otwartej na inne narody przyjaźni. Senat Rzeczypospolitej Polskiej pragnie, by to pełne poświęcenia braterstwo czasu wojny stało się wzorem dla Polski i Węgier także w czasach pokoju. Wierzymy, że tak jak nasi bohaterowie, w obliczu zagrożenia zawsze będziemy gotowi nieść pomoc także innym narodom.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej wyraża przekonanie, iż Sławik i Antall dobrze przysłużyli się Polsce i Węgrom, a ich bohaterstwo zasługuje na to, by ich nazwiska i czyny zachowane zostały w pamięci potomnych.

Uchwała podejmowana jest w zgodnej treści przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej oraz Zgromadzenie Narodowe Węgier.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

UZASADNIENIE

Henryk Sławik i József Antall senior to bohaterowie z okresu II wojny światowej, przez komunistyczne władze Polski i Węgier skazani na zapomnienie.

W latach 1939-1944 József Antall senior i Henryk Sławik poświęcili się w sposób heroiczny sprawie uchodźców z Polski napadniętej przez nazistowskie Niemcy i Związek Sowiecki. Ich heroizm stał się symbolem polsko-węgierskiego braterstwa na rzecz ludzi dotkniętych przez wojnę.

József Antall senior¹ był politykiem, wysokiej rangi urzędnikiem państwowym i społecznikiem, doktorem praw, dyrektorem Departamentu ds. Socjalnych i Opieki nad Ubogimi w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Królestwa Węgier, współtwórcą nowoczesnej węgierskiej polityki socjalnej, tak zwanej Normy Egerskiej, współzałożycielem i działaczem agrarnej, antykomunistycznej i antynazistowskiej Niezależnej Partii Drobnych Rolników. W październiku 1939 r. został pełnomocnikiem rządu Królestwa Węgier do spraw uchodźców wojennych.

Henryk Sławik², Ślązak, był politykiem, społecznikiem i dziennikarzem, uczestnikiem trzech powstań, w których walczył o polskość Śląska, członkiem władz niepodległościowej Polskiej Partii Socjalistycznej, posłem do Sejmu Śląskiego, redaktorem naczelnym miejscowej „Gazety Robotniczej” oraz działaczem związkowym. Po wybuchu wojny, w drugiej połowie września 1939 r., przekroczył granicę polsko-węgierską z zamiarem przedostania się do tworzących się we Francji Polskich Sił Zbrojnych. W październiku tego roku los zetknął go z Józsefem Antallem, który – upełnomocniony już przez rząd Królestwa Węgier w sprawach uchodźców – rozpoznając wyjątkowość jego charakteru i umiejętności, zaproponował mu współpracę. W listopadzie 1939 r. Sławik zorganizował Komitet Obywatelski do spraw Opieki nad Polskimi Uchodźcami na Węgrzech i stanął na jego czele; komitet 3 marca 1940 r. został formalnie uznany przez Rząd RP na uchodźstwie.

Braterska współpraca Józsefa Antalla seniora i Henryka Sławika zaowocowała stworzeniem wzorowej opieki socjalno-bytowej i kulturalno-oświatowej nad dziesiątkami tysięcy uchodźców polskich, jak też objęciem kilku tysięcy spośród nich nauką na poziomach podstawowym, średnim i wyższym. Do legendy przeszło, jedyne w ówczesnej Europie

¹⁾ Jego syn, József Antall junior, był pierwszym premierem demokratycznych Węgier (1990-1993).

²⁾ 16 lipca 2014 r. minęła 120. rocznica urodzin Henryka Sławika.

Środkowej, polskie gimnazjum i liceum w Balatonboglár. Wspólnie wystawiali fałszywe dokumenty uciekinierom z Polski, organizowali przerzucanie ich na Zachód. Szacuje się, że uratowali życie ponad 5 tysiącom polskich Żydów, w tym wszystkim mieszkańcom słynnego sierocińca dla dzieci żydowskich w Vácu.

Te dokonania Józsefa Antalla i Henryka Sławika były możliwe dzięki zarówno poparciu ze strony społeczeństwa węgierskiego, jak i bliskiej współpracy wielu członków rządu Królestwa Węgier z Rządem RP na uchodźstwie. Ważna okazała się też pomoc udzielona polskim uchodźcom przez węgierskie kościoły: katolicki i protestanckie.

W marcu 1944 r. – po wkroczeniu wojsk Niemiec na Węgry – József Antall i Henryk Sławik zostali aresztowani przez gestapo. Sławik, katowany przez gestapowców, zaprzeczył, jakoby Antall pomagał Polakom w przerzutach żołnierzy do Francji oraz współdziałał z nim w ratowaniu polskich Żydów. W ten sposób ocalił przyjacielowi życie. Gdy po ostatnim przesłuchaniu Antall podziękował za to Sławikowi, ten wypowiedział znamienne słowa „Tak odwdzięcza się Polska!”.

Henryk Sławik został przez niemieckich nazistów zamordowany 23 sierpnia 1944 r. w obozie koncentracyjnym Mauthausen-Gusen, razem z innymi działaczami Komitetu Obywatelskiego. Po zakończeniu wojny, za współpracę z Rządem RP na uchodźstwie, został przez komunistów skazany na śmierć cywilną przez zapomnienie.

József Antall senior – nazywany przez polskich uchodźców „Ojczulkiem Polaków” – zmarł w zapomnieniu 24 lipca 1974 r. w Budapeszcie. Znajdujący się na jego nagrobku na budapeszteńskim cmentarzu Farkasréti napis „Polonia semper fidelis” oraz polski orzeł przypominają pielgrzymującym tam Węgrom i Polakom o jego przyjaźni z Henrykiem Sławikiem i Polską.

Na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku Henryka Sławika i Józsefa Antalla seniora uhonorował izraelski Instytut Pamięci Narodowej Yad Vashem tytułem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, natomiast w lutym 2010 r. polski Prezydent nadał im najwyższe państwowe odznaczenia – Henrykowi Sławikowi – Order Orła Białego³, a Józsefowi

³⁾ Odznaczony został: „w uznaniu znamienitych zasług dla Rzeczypospolitej Polskiej, za bezprzykładne bohaterstwo i poświęcenie w ratowaniu polskich uchodźców w czasie II wojny światowej”.

Antallowi seniorowi – Krzyż Wielki Orderu Zasługi RP⁴. Obaj po upadku komunizmu stali się bohaterami trzech narodów: polskiego, węgierskiego oraz żydowskiego.

Wspólna uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Zgromadzenia Narodowego Węgier upamiętniająca 70. rocznicę śmierci Henryka Sławika oraz 40. rocznicę śmierci Józsefa Antalla seniora korespondować będzie z obchodami 2014 roku, jako roku Henryka Sławika na Śląsku, a także przyszłorocznego dnia przyjaźni polsko-węgierskiej w Katowicach⁵, w trakcie którego odsłonięty ma zostać w tym mieście, z udziałem prezydentów Polski i Węgier, pomnik Henryka Sławika i Józsefa Antalla seniora.

Uchwała przyjęta w zgodnej treści przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej i Zgromadzenie Narodowe Węgier ma na celu upamiętnienie tych dwóch bohaterów, których pełna poświęcenia przyjaźń powinna być wzorem nie tylko dla kolejnych pokoleń Polaków i Węgrów, ale i całej międzynarodowej społeczności.

⁴) Odznaczony został: „za wybitne zasługi w organizowaniu pomocy dla polskich uchodźców w czasie II wojny światowej”.

⁵) 23 marca 2015 r.